

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 189/2022-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného JUDr. Evou Hencovskou, advokátkou, Bajzova 2, Košice, proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach č. k. 7 Tpo 48/2021 z 24. augusta 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Košiciach č. k. 7 Tpo 48/2021 z 24. augusta 2021 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach č. k. 7 Tpo 48/2021 z 24. augusta 2021 **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **2 000 eur**.
4. Krajský súd v Košiciach **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **707,45 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. novembra 2021, doplnenou o prílohy 15. marca 2022, domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 16 ods. 1 a čl. 17 ods. 1, 2, 3 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojich práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej

len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 7 Tp 24/2021 zo 7. augusta 2021 (ďalej len „napadnuté uznesenie okresného súdu“) a uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 7 Tpo 48/2021 z 24. augusta 2021 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“). Navrhol obe napadnuté uznesenia zrušiť, prikázať jeho bezodkladné prepustenie väzby na slobodu a priznať mu finančné zadost'učinenie v sume 8 000 eur.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 189/2022-18 z 31. marca 2022 ústavnú s'ťažnosť v časti namietaného porušenia základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2, 3 a 5 ústavy a práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 3 a 4 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu prijal na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti ústavnú s'ťažnosť odmietol.

3. S'ťažovateľ je trestne stíhaný pre pokračovací obzvlášť závažný zločin sprenevery podľa § 213 ods. 1 a 4 písm. a) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, ktorý mal spáchať ako notár príslušného notárskeho úradu.

4. Napadnutým uznesením okresného súdu bol s'ťažovateľ vzatý do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Okresný súd zároveň nenahradil väzbu s'ťažovateľa písomným sľubom ani dohľadom probačného a mediačného úradníka. Väzba s'ťažovateľa začala plynúť 4. augusta 2021.

5. Krajský súd napadnutým uznesením zamietol s'ťažnosť s'ťažovateľa a s'ťažnosť jeho otca proti napadnutému uzneseniu okresného súdu a väzbu s'ťažovateľa nenahradil prevzatím záruky rodičmi s'ťažovateľa ani jeho manželkou.

II.

Argumentácia s'ťažovateľa

6. S'ťažovateľ pred ústavným súdom namieta, že okresný súd a krajský súd neprihliadali na jeho posttraumatickú stresovú poruchu a nevyhnutnosť liečby prostredníctvom sedení u klinického psychológa. Ďalej tvrdí, že pred vzatím do väzby nebol riadne procesne poučený a vypočutý a že súdy neskúmali, či bol vzhľadom na svoje zdravotné problémy vôbec schopný vypovedať a nastúpiť do väzby. Podľa jeho názoru súdy nedostatočným spôsobom skúmali existenciu dôvodnosti vzneseného obvinenia. Riziko z pokračovania v trestnej činnosti je v jeho veci formulované príliš všeobecne a abstraktne, keď on sám je v dôsledku svojho zdravotného stavu práceneschopný a navyše mu bol pozastavený výkon notárskej činnosti a taktiež boli príslušnými orgánmi zablokované všetky účty notárskych úschov vo všetkých bankách. Súdy taktiež neprihliadali na jeho osobnosť a doterajší život, ako ani na potrebu starať sa o maloletú dcéru.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, replika s'ťažovateľa a ústne pojednávanie

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

7. Krajský súd vo svojom vyjadrení poukázal na to, že o dôvodnosti vznesenia obvinenia s'ťažovateľovi svedčia viaceré výpovede svedkov, ako aj listinné dôkazy.

8. Pokiaľ sťažovateľ namieta, že pred vzatím do väzby nebol riadne poučený a vypočutý, krajský súd poukázal na to, že tieto námietky neboli uplatnené v sťažnosti proti napadnutému uzneseniu okresného súdu. V tejto svojej sťažnosti sťažovateľ nenamietal ani to, že v dôsledku zdravotných problémov vôbec nebol schopný vypovedať. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu vyplýva, že sťažovateľ sa k návrhu prokurátora na vzatie do väzby pred rozhodnutím súdu o tomto návrhu vyjadril. Krajský súd poukázal ďalej aj na to, že sťažovateľ vo svojej sťažnosti proti napadnutému uzneseniu okresného súdu nenamietal ani neprihliadanie na posttraumatickú stresovú poruchu a nevyhnutnosť liečby pod dohľadom klinického psychológa.

9. K námietke sťažovateľa o prílišnej abstraktnosti dôvodu jeho väzby krajský súd uviedol, že sťažovateľ mal pred vzatím do väzby tipovať (uzatvárať stávky) a zdrojom jeho príjmov mali byť výbery z notárskych účtov a ich následné presuny na súkromný účet. Krajský súd ďalej poukázal na to, že sťažovateľ bol od 3. mája 2021 práceneschopný, pričom nereagoval na výzvy notárskej komory a až do 15. júna 2021 vykonával notársku činnosť. V čase rozhodovania o väzbe bol sťažovateľ stále notárom, keď mal notársku činnosť pozastavenú z dôvodu práceneschopnosti. Tento dôvod však môže kedykoľvek pominúť a v prípade návratu sťažovateľa do notárskeho úradu existuje reálna možnosť, že by mohol v trestnej činnosti pokračovať.

10. Vzhľadom na uvedené krajský súd navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

III.2. Replika sťažovateľa:

11. Sťažovateľ vo svojej replike z 25. apríla 2022, ktorú doplnil listom z 9. mája 2022, poukázal na to, že v dôsledku jeho vzatia do väzby došlo k prerušeniu jeho liečby a narušeniu pokojného režimu, ktorý je pre úspešnosť jeho liečby nevyhnutný.

12. Zhoršený zdravotný stav je podľa jeho názoru relevantným faktorom pri rozhodovaní o jeho väzbe, a to s ohľadom na čl. 3 dohovoru (porušenie označeného článku dohovoru sťažovateľ pred ústavným súdom nenamieta, pozn.). Jeho zhoršený zdravotný stav mal byť krajskému súdu známy z predloženého súdneho spisu a v ňom obsiahnutých listín. Ak sám ani len nebol schopný vypovedať, nemohol byť ani vzatý do väzby.

13. Materiálne dôvody väzby založené iba na výpovediach svedkov a zabezpečených listinných dôkazoch nie sú v okolnostiach tejto veci dostatočné. Okrem toho, krajský súd nedostatočným spôsobom prihliadal na okolnosť vydieračského únosu.

14. Sťažovateľ ďalej poukázal na to, že aj po ukončení pracovnej neschopnosti má pozastavenú notársku činnosť s tým, že jeho psychické problémy pretrvávajú. Všetky účty notárskych úschov boli príslušnými orgánmi prokuratúry zablokované a notársku činnosť namiesto sťažovateľa naďalej vykonáva zástupkyňa určená notárskou komorou. Preto neexistuje žiadna reálna hrozba, že by mohol pokračovať v trestnej činnosti. Ak krajský súd tvrdil, že mal notársku činnosť vykonávať aj po vydieračskom únose, tak je potrebné zdôrazniť, že reálne ju nevykonával a dodržiaval liečebný režim.

15. Sťažovateľ napokon zdôraznil, že jeho väzbu, ak by dôvody na jej uvalenie skutočne existovali, bolo možné nahradiť, s čím sa však okresný súd ani krajský súd relevantným spôsobom nevysporiadali.

III.3. K ústnemu pojednávaniu:

16. Ústavný súd po oboznámení sa s predloženými dokumentmi dospel v tejto veci k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Podstata námietok sťažovateľa o porušení jeho práv podľa ústavy a dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu spočíva v tom, že krajský súd nedostatočným spôsobom skúmal dôvodnosť vzneseného obvinenia (i), že krajský súd nedostatočným spôsobom prihliadal na jeho zdravotný stav (ii), že pred vzatím do väzby nebol riadne poučený a vypočutý (iii), že riziko z pokračovania v trestnej činnosti je príliš všeobecné a abstraktné (iv) a napokon, že krajský súd nezohľadnil jeho osobnosť, doterajší život ani potrebu starostlivosti o maloletú dcéru (v).

18. Ústavný súd už judikoval, že väzba je najzávažnejším zásahom do osobnej slobody a do práv obvineného. Keďže ide o najzávažnejší zásah, vyžaduje po celý čas súdnu kontrolu jej ústavnosti a zákonnosti (*mutatis mutandis* III. ÚS 26/01). Je výsostným právom, ale aj povinnosťou všeobecného súdu skúmať všetky okolnosti spôsobilé vyvrátiť alebo potvrdiť existenciu skutočného verejného záujmu odôvodňujúceho so zreteľom na prezumpciu neviny výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody a uviesť ich v rozhodnutiach o väzbe (I. ÚS 187/09, rozsudok vo veci Toth proti Rakúsku z 12. 12. 1991, sťažnosť č. 11894/85, bod 67).

19. Každé pozbavenie osobnej slobody musí byť „zákonné“, t. j. musí byť vykonané „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, a okrem toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivец pozbavený osobnej slobody, musí byť zlučiteľné s účelom čl. 17 ústavy, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (I. ÚS 165/02, I. ÚS 177/03, I. ÚS 115/07). Z čl. 17 ods. 2 ústavy vyplýva neodmysliteľná súvislosť medzi väzobným dôvodom uvedeným v zákone a rozhodnutím sudcu alebo súdu, a to nielen pri rozhodnutiach o vzatí do väzby, ale aj počas ďalšieho trvania väzby. Zákonnosť väzby je zároveň determinovaná aj skutkovými okolnosťami, ktoré by svojou podstatou mali dať *ratio decidendi* (nosné dôvody) na uplatnenie vhodného zákonného ustanovenia (III. ÚS 271/07, I. ÚS 58/2017).

20. Obsahom základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (III. ÚS 38/01, IV. ÚS 207/07, III. ÚS 115/08).

21. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva ďalej vyplýva, že súd rozhodujúci o pozbavení slobody nemusí dať odpoveď na každý argument osoby pozbavenej slobody. Tento súd však nesmie ignorovať konkrétne skutočnosti namietané touto osobou, ktoré by mohli spochybníť existenciu podmienok „zákonnosti“ pozbavenia osobnej slobody (pozri rozsudok vo veci Ilijkov proti Bulharsku z 26. 7. 2001, sťažnosť č. 33977/96, bod 94). Každé pozbavenie osobnej slobody totiž musí sledovať účel ochrany jednotlivca pred svojvôľou (pozri rozsudok Veľkej komory

30. Z uvedeného podľa názoru ústavného súdu vyplýva, že krajský súd sa dostatočným a presvedčivým spôsobom zaoberal námietkou sťažovateľa o nedôvodnosti jemu vzneseného obvinenia. Sťažovateľ závery krajského súdu vychádzajúce z výpovedí viacerých svedkov a listinných dôkazov (výpisov z bankových účtov) relevantným ústavnoprávnym spôsobom nespochybnil. Ani tvrdenia sťažovateľa o vydieračskom únose vzhľadom na časové súvislosti nespochybňujú závery krajského súdu vyjadrené v napadnutom uznesení.

31. Vzhľadom na uvedené dospel ústavný súd k záveru, že „dôvodné podozrenie“ zo spáchania trestného činu sťažovateľom je v odôvodnení napadnutého uznesenia krajského súdu založené na skutočnostiach a informáciách, ktoré by presvedčili objektívneho pozorovateľa, že sťažovateľ mohol spáchať predmetný trestný čin (pozri aj rozsudok vo veci Ilgar Mammadov proti Azerbajdžanu z 22. 5. 2014, sťažnosť č. 15172/13, bod 88 a tam citovaná judikatúra). Túto námietku sťažovateľa preto nebolo možné vyhodnotiť ako dôvodnú.

32. K samotnému dôvodu väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku krajský súd (s. 14 a nasl.) uviedol, že sťažovateľ bol od 3. mája 2021 práceneschopný, nereagoval na výzvy notárskej komory a notársku činnosť vykonával do 15. júna 2021, keď dal aj podnet na zaistenie všetkých finančných prostriedkov vo všetkých bankách, kde sa viedli notárske úschovy, a to v súvislosti s vydieračským únosom.

33. Krajský súd ďalej poukázal na to, že aj keď je sťažovateľ práceneschopný, stále existuje reálna možnosť, že v prípade jeho návratu na notársky úrad by mohol pokračovať v trestnej činnosti.

34. Ústavný súd po preskúmaní napadnutého uznesenia krajského súdu konštatuje, že vníma prípadnú hrozbu pokračovania v trestnej činnosti po návrate sťažovateľa do notárskeho úradu, avšak v špecifických okolnostiach tejto veci ju v danom čase nemožno vyhodnotiť ako natolko bezprostrednú a opodstatnenú, aby poskytla dostatočný základ na väzobné stíhanie sťažovateľa.

35. Ústavný súd zdôrazňuje, že sťažovateľ mal v čase jeho vzatia do väzby pozastavený výkon notárskej činnosti, pričom mu bol Notárskou komorou Slovenskej republiky (ďalej len „komora“) ustanovený zástupca [§ 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „notársky poriadok“)].

36. Podľa § 17 ods. 7 notárskeho poriadku ak zastupovanie trvá, nemôže zastupovaný notár vykonávať notársku činnosť.

37. V čase rozhodovania o väzbe sťažovateľa teda nemohlo zo strany sťažovateľa dochádzať k pokračovaniu v trestnej činnosti, čo uznal aj samotný krajský súd, keď uviedol, že hrozba pokračovania v trestnej činnosti by sa stala reálnou (až) po návrate sťažovateľa na notársky úrad.

38. Ústavný súd v tejto súvislosti upriamuje pozornosť na skutočnosť, že návrat sťažovateľa na notársky úrad nie je výlučne v jeho vlastných rukách, ale v zmysle § 17 ods. 7 a 8 notárskeho poriadku koniec zastupovania určí komora na základe oznámenia sťažovateľa o zániku dôvodov, pre ktoré zastupovanie vzniklo.

39. Ústavný súd vzhľadom na uvedené nevníma ako presvedčivý argument okresného súdu a krajského súdu o tom, že zastupovanie sťažovateľa a jeho návrat do notárskeho úradu môže nastať „kedykoľvek“. Naopak, rozhodnutie o konci zastupovania a návrate sťažovateľa na notársky úrad

je v konečnom dôsledku v rukách komory, sledujúc pritom zákonom predpísaný postup. V prípade, že by sťažovateľ oznámil zánik dôvodov, pre ktoré zastupovanie vzniklo (jeho práceneschopnosť, pozn.), a teda by vyjadril vôľu vrátiť sa na príslušný notársky úrad, existuje podľa názoru ústavného súdu dostatočný časový priestor na preskúmanie dôvodnosti jeho väzobného stíhania v rámci tejto novej okolnosti a na prípadné zamedzenie hrozby pokračovania v trestnej činnosti sťažovateľom.

40. Praktická stránka zabezpečenia toho, že sa orgány činné v trestnom konaní či súd včas dozvedia o určení konca zastupovania sťažovateľa, je v rukách súdu a samotných orgánov činných v trestnom konaní. Z pohľadu ústavného súdu postačuje konštatovanie, že takéto zabezpečenie je v okolnostiach tejto veci prakticky možné a že uprednostnenie takéhoto postupu by vo väčšej miere šetrilo samotnú podstatu práva sťažovateľa na jeho osobnú slobodu, resp. slobodu a bezpečnosť.

41. V neposlednom rade ústavný súd poukazuje aj na možnosť postupu podľa § 94 notárskeho poriadku v súvislosti s pozastavením výkonu notárskeho úradu ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky.

42. Z pohľadu ústavného súdu preto v situácii, keď je sťažovateľ preukázateľne práceneschopný, komorou mu bol v súlade so zákonom pozastavený výkon notárskej činnosti a ustanovený zástupca, pričom o termíne ukončenia jeho zastupovania a návratu na notársky úrad rozhoduje komora, teda návratu sťažovateľa do notárskeho úradu bráni formálny „medzikrok“ zo strany komory, nie je hrozba pokračovania v trestnej činnosti natoľko aktuálna či reálna, aby ospravedlnila takýto závažný zásah do osobnej slobody sťažovateľa. Hrozba pokračovania v trestnej činnosti do času, kým sťažovateľ vstúpi späť do notárskeho úradu, čím by sa mu „otvorila“ možnosť prípadného pokračovania v trestnej činnosti, je s ohľadom na okolnosti tejto veci príliš všeobecná a abstraktná.

43. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením boli porušené základného právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a jeho právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 3 a 4 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

44. V nadväznosti na tento svoj záver ústavný súd napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie [§ 133 ods. 2 a § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde; bod 2 výroku tohto nálezu].

45. Zohľadňujúc už uvedené, ústavný súd sa už osobitne nezaoberal námietkou sťažovateľa o nedostatočnom zohľadnení jeho osobnosti, doterajšieho života a potreby starostlivosti o maloletú dcéru.

46. Pokiaľ sťažovateľ navrhol, aby ho ústavný súd príkazom prepustil z väzby na slobodu, ústavný súd konštatuje, že v konkrétnych okolnostiach danej veci nezanikol právny titul väzby sťažovateľa (napadnuté uznesenie okresného súdu o jeho vzatí do väzby), preto, rešpektujúc rozsah svojej právomoci, ústavný súd v poukazuje na skutočnosť, že po zrušení napadnutého uznesenia a vrátení veci na ďalšie konanie krajskému súdu sa otvára ďalší priestor na rozhodnutie o jeho osobnej slobode vrátane možnosti prepustenie sťažovateľa z väzby na slobodu. Preto tomuto návrhu sťažovateľa ústavný súd nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

47. Sťažovateľ ústavnému súdu navrhol aj priznať mu finančné zadosťučinenie v sume 8 000 eur, čo odôvodnil neprimeranosťou zásahu do jeho osobného a rodinného života, ako aj do života členov jeho rodiny.

48. Vzhľadom na záver o porušení práv sťažovateľa na osobnú slobodu a slobodu a bezpečnosť, zohľadňujúc aj ďalšie konkrétne okolnosti tejto veci (pozri bod 42), ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľovi je potrebné priznať finančné zadosťučinenie v sume 2 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

49. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 707,45 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

50. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) a jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 (replika k vyjadreniu krajského súdu), čo spolu s režijným paušálom predstavuje sumu 589,54 eur. Uvedenú sumu bolo potrebné navýšiť o daň z pridanej hodnoty na celkovú sumu 707,45 eur.

51. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2022

Miloš Maďar
predseda senátu